

Museum Swaensteyn Jaarverslag over 2016

Museum Swaensteyn Kunst & Cultuur aan de Vliet

Inhoudsopgave

- 1. Woord vooraf**
- 2. Collectie**
- 3. Tijdelijke tentoonstellingen**
- 4. Publiek, activiteiten & educatie**
- 5. Erfgoedpodium**
- 6. Romeinen aan de Vliet**
- 7. Het Nieuwe Swaensteyn**
- 8. Communicatie & PR**
- 9. Mensen & organisatie**

1

Woord vooraf

Het jaar 2016 heeft voor de medewerkers en vrijwilligers van Museum Swaensteyn voor een belangrijk deel in het teken gestaan van de planvorming voor een eventuele verhuizing van het museum naar het complex Huize Swaensteyn. Als onderdeel van het door de gemeente in gang gezette project 'gebouwschuif Herenstraat Voorburg' werd het in allerlei gremia besproken en was het bij tijd en wijle een 'trending topic' in de lokale en regionale media. Directie en bestuur van Museum Swaensteyn hebben deelgenomen aan besprekingen met de gemeente, ingesproken in de gemeenteraad, voorlichtingsavonden georganiseerd en plannen ontwikkeld. Tot een besluit is het in het verslagjaar helaas nog niet gekomen.

Een mogelijke verhuizing van Museum Swaensteyn naar Huize Swaensteyn betekent meer dan alleen een verhuizing naar een groter, aantrekkelijker en geschikter pand. Het is meer dan een wisseling van bakstenen. Museum Swaensteyn krijgt ook een nieuw concept en een duidelijker, aangescherpte positionering. Dat concept is in het verslagjaar opgesteld. Verderop in dit jaarverslag wordt daar uitvoeriger aandacht aan besteed.

In het verslagjaar lieten de bezoekers een zeer positieve ontwikkeling zien. Museum Swaensteyn ontving meer bezoekers dan in de jaren ervoor. Lag dat aantal in 2015 nog op 4.800 bezoekers, het afgelopen jaar steeg dat naar 7.100 bezoekers. Die stijging werd veroorzaakt door het aanbieden van enkele aantrekkelijke tentoonstellingen, door de aanloop voor de VVV die sinds kort in het museum is gevestigd én door de samenwerking met Huygens' Hofwijck.

Bestuur en directie van het museum zijn verheugd dat na de moeilijke jaren die Museum Swaensteyn doormaakte nu een stijgende lijn is te zien. Wang Choy, voorzitter van het bestuur, meldde in de lokale media: 'Na het rampjaar 2013, waarin enerzijds een nieuwe tentoonstellingszaal aan het gebouw werd toegevoegd maar tegelijk door het toenmalige gemeentebestuur het personeel compleet werd wegbezuinigd, hebben we vanaf 2014 hard gewerkt om weer een toekomstvisie voor het museum te ontwikkelen. Dat lijkt nu te gaan lukken.'

Voor 2017 staat een aaneensluitende reeks tentoonstellingen gepland. Iets dat mede mogelijk is doordat Museum Swaensteyn en Huygens' Hofwijck gezamenlijk hebben geïnvesteerd in het aantrekken van een Conservator tentoonstellingen. En of die stijgende lijn het begin is van een betere toekomst? Van der Ploeg: 'Daarvan ben ik overtuigd, zeker met de plannen die we nu hebben. En voor de goede orde, 7.100 bezoekers in 2016, in 2017 hopelijk groeiend naar 9.000, lijkt misschien nog niet veel. Maar het is wel de helft van het aantal bezoekers dat Museum Rijswijk heeft, een museum dat ruim vijf keer zoveel subsidie ontvangt. Wij doen dus veel met relatief heel weinig geld.'

Om die opgaande lijn vast te houden zal Museum Swaensteyn in 2017 voor het eerst een doorlopend programma aan tijdelijke tentoonstellingen aanbieden. Het is een gevarieerd aanbod, waarin zowel de kunstliefhebber als de meer historisch geïnteresseerde iets van zijn of haar smaak zal kunnen vinden.

2016 is ook het jaar waarin we afscheid namen van Janelle Moerman, een van de directeuren. Zij werd per 1 januari 2017 benoemd tot de nieuwe directeur van Museum Prinsenhof Delft. Janelle Moerman begon in januari 2014 samen met haar collega Peter van der Ploeg bij Museum Swaensteyn, toen nog Stadsmuseum Leidschendam-Voorburg geheten. Kort tevoren was daar het personeel wegbezuinigd. Geholpen door een doorstartsubsidie van Fonds 1818 ligt er nu, drie jaar later, voor het museum een toekomstplan klaar. Het bestuur is Janelle Moerman veel dank verschuldigd voor haar inzet voor het museum en wenst haar veel plezier in haar nieuwe betrekking.

Bestuur en directie besloten om na het vertrek van Janelle Moerman de constructie met twee directeuren in een duobaan niet voort te zetten, maar om de vrijkomende uren gedeeltelijk te besteden aan het aanstellen van een conservator. In december werd begonnen met een wervingstraject daarvoor.

Het in 2014 ingezette traject van professionalisering is in 2016 voortgezet. Dit was het laatste jaar waarin dat financieel mogelijk werd gemaakt door Fonds 1818. Met de middelen van het Fonds is ingezet op professionalisering van het museum, het ontwikkelen van tijdelijke en duurzame presentaties en het cultureel ondernemerschap. Bestuur en directie hechten eraan om nu, aan het einde van deze genereuze steun, hun grote dank uit te spreken aan Fonds1818 voor de geweldige manier waarop het fonds Museum Swaensteyn door een moeilijke periode heeft geholpen. Er ligt nu een toekomstvisie voor het museum, dat de komende jaren naar wij hopen gerealiseerd zal gaan worden.

Wang Choy, voorzitter bestuur Stichting Historisch Museum Leidschendam-Voorburg
Peter van der Ploeg, directeur Museum Swaensteyn

2

Collectie

Vernieuwing museale presentatie

Museum Swaensteyn brengt collectie tot leven met audiotour

Vanaf juli 2016 biedt Museum Swaensteyn de bezoekers een gratis audiotour aan. Met deze audiotour kan hij of zij als het ware op reis door de collectie en komen de verhalen over de mooiste en belangrijkste kunstwerken en historische objecten tot leven. De hoogtepunten in de kunstcollectie van het museum, het verhaal van Forum Hadriani en natuurlijk de deelcollectie van kunstwerken en andere objecten die ooit in bezit waren van prinses Marianne worden besproken. Deze service wordt door de bezoekers zeer op prijs gesteld.

Romeinen

Het in het jaarverslag over 2014 aangekondigde voornemen om de presentatie in de Romeinenkamer te vernieuwen is uitgesteld. Dat is het gevolg van de mogelijke verhuizing van het museum naar Huize Swaensteyn in de nabije toekomst. De door de Erfgoedlijn Romeinse Limes van de provincie Zuid-Holland toegezegde subsidie zal, met toestemming van de provincie, in 2017 voor dit doel worden aangewend.

Dit geldt eveneens voor de samenstelling van het masterplan Romeinen aan de Vliet.

Beheer en behoud

De collectie van Museum Swaensteyn is in 2016 verder onderzocht, geïnventariseerd en geregistreerd. Ook is er onderzoek gedaan naar de collectie in het kader van verschillende tentoonstellingen. Museum Swaensteyn ontvangt jaarlijks veel verzoeken van het publiek om informatie over objecten of de geschiedenis van Leidschendam-Voorburg. De collectievrijwilligers zetten zich in om op deze vragen een antwoord te geven.

In het verslagjaar is de Hicovest Collectie in beheer overgedragen aan de Stichting Erfgoed Leidschendam. Dat is de plek waar deze deelcollectie van agrarische werktuigen op haar plek is, en waar ze veel zinvoller kan worden gebruikt dan in Museum Swaensteyn.

Aanwinsten

Apostelportretten uit de collectie van prinses Marianne

Na een jaar fondsenwerven is het Museum Swaensteyn in 2016 gelukt vier prachtige schilderijen te verwerven uit de voormalige verzameling van prinses Marianne. Het gaat om een serie portretten van apostelen. Marianne, die zeer gelovig was, kocht de werken omstreeks 1851 in Rome. De werken stammen uit de zeventiende-eeuw en zijn door een anonieme kunstenaar geschilderd in de stijl van de Italiaanse schilder Caravaggio.

De portretten zijn geschilderd in krachtige kleuren en een sterke licht-donker werking. De vier apostelen zijn te herkennen aan de voorwerpen die zij bij zich hebben. Simon Zelotes en Johannes Thaddeus werden gedood met behulp van respectievelijk een zaag en een knots en hebben die werktuigen dan ook in hun hand. Mattheus houdt een boek en een ganzenveer vast als verwijzing naar het door hem geschreven evangelie. Jacobus de Meerdere is de patroonheilige van pelgrims, zijn graf bevindt zich in Santiago de Compostela. Zijn attribuut is de pelgrimsstaf.

Prinses Marianne, de jongste dochter van koning Willem I, legde tijdens haar leven een omvangrijke kunstverzameling aan. Deze collectie bevond zich in haar Romeinse stadspaleisje, Villa Celimontana, in haar verblijven in Duitsland en Polen én in haar Voorburgse buitenplaats, Rusthof. Na haar dood is deze collectie verspreid geraakt. De werken bevinden zich tegenwoordig voornamelijk in musea in het buitenland.

Het verhaal van Marianne is onderdeel van de permanente presentatie in Museum Swaensteyn. Het museum beschikt over unieke objecten van Marianne, maar kon tot dusverre niets tonen van haar activiteiten als kunstverzamelaar. Die lacune wordt door deze vier schilderijen uitstekend opgevuld.

De apostelportretten zijn aangekocht van de Haagse kunsthandel Hoogsteder & Hoogsteder. De aankoop kon worden gerealiseerd dankzij de steun van De Frans Mortelmans Stichting, de M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting en bijdragen van particulieren.

Onbekende Italiaanse Caravaggist, omstreeks het midden van de zeventiende eeuw

De apostel en evangelist Mattheus

De apostel Jacobus de Meerdere

De apostel Simon Zelotes

De apostel Johannes Thaddeus

Niet gesigneerd, niet gedateerd; Olieverf op doek, 74,5 x 57 cm

Langdurige bruiklenen

Vleugel Marianne

Vanaf de zomer van 2016 toont Museum Swaensteyn een vleugel. Dit instrument is omstreeks 1850 gebouwd door de firma Johann Karl Traugott Berndt, hofleverancier van de koning van Pruisen. Boven het klavier is in messing letters de volgende inscriptie te lezen: "Traugott Berndt Breslau / Hof-Instrumentenmacher Sr Majestät des Königs / Ihrer Kgl.

Hoheit d. Prinzess Marianne d. Niederlande." De zeer muzikale Prinses Marianne heeft ongetwijfeld op een identieke vleugel gespeeld.
De vleugel is een bruikleen van de heer Titus Leeuw te Delft.

Twee crucifixen Albert Termote

In het najaar van 2016 werd het museum verblijd met een bruikleen van twee crucifixen van de hand van Albert Termote. Bruikleengevers zijn de erven van de heer Bob Termote, een zoon van Albert Termote. De familie Termote heeft de sculpturen voor een jaar in bruikleen gegeven, met de intentie het bruikleen daarna om te zetten in een schenking. De twee studies in gips vallen op door hun sterke dramatische werking. Ze hebben inmiddels een vaste plek gekregen in de Tuinzaal van het museum, in de nabijheid van de drie kerkbeelden van Termote.

Bruikleenverkeer

Voor verschillende tentoonstellingen werden objecten in bruikleen verkregen. Ook gaf Museum Swaensteyn zelf een aantal objecten in tijdelijke bruikleen, bijvoorbeeld aan het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden.

3

Tijdelijke tentoonstellingen

In 2016 waren er drie tijdelijke tentoonstellingen te zien in Museum Swaensteyn en een zomerpresentatie.

Van 23 april t/m 5 juni 2016

Damsigt: Een wijk apart, te houden in Museum Swaensteyn.

De ondertitel 'Een wijk apart' is zeer toepasselijk voor de wijk Damsigt, die grotendeels in de jaren dertig werd gebouwd. De redactiecommissie van de Historische Vereniging Voorburg deed drie jaar lang grondig onderzoek naar het ontstaan van de wijk, haar eerste bewoners en de meer recente geschiedenis. Dat resulteerde in een mooi en omvangrijk boek. Waarin in ruim 200 bladzijden alle lezenswaardige aspecten van deze wijk de revue passeren. Het eerste exemplaar van het boek werd op zaterdag 23 april in museum Swaensteyn uitgereikt aan wethouder Rozenberg.

Van 3 september t/m 4 december 2016

Herman Bogman, Haags aquarellist.

Topstukken uit de collectie van Fred Klomp

De najaarstentoonstelling in Museum Swaensteyn was gewijd aan Herman Bogman (1890-1975), een van de grote namen in de Nederlandse aquarelschilderkunst. Bogman schiep een oeuvre dat nog steeds imponeert door haar kwaliteit én omvang. De laatste grote tentoonstelling van zijn werk, in het Haagse Gemeentemuseum, dateert van 1970. Museum Swaensteyn organiseerde nu een overzichtstentoonstelling waarin maar liefst zeventig van Bogmans mooiste aquarellen te zien waren. De tentoonstelling werd samengesteld uit de omvangrijke collectie van de Haagse verzamelaar Fred Klomp.

De artistieke loopbaan van Herman Bogman is vrij exact in twee delen te scheiden. De jonge Bogman schilderde in olieverf. Maar omstreeks zijn vijftigste liet hij dat medium resoluut vallen om de resterende 35 jaar van zijn leven vrijwel uitsluitend aquarellen te vervaardigen, schilderijen in waterverf. Daarin bleek ook zijn ware meesterschap te liggen, zijn aquarellen zijn van hoog niveau. Ze zijn trefzeker geschilderd, met een sprankelende lichtwerking en in een subtiel palet. De kleine bladen bezitten een grote mate van intimiteit, de grotere composities zijn juist heel krachtig opgezet.

De kunst van het aquarelleren is er een van het subtiele en de nuancering. Het is ook een lastige techniek, alles moet in één keer goed zijn, herstel is nauwelijks mogelijk. Bij Bogman lijkt alles inderdaad met speels gemak en in één keer te zijn gedaan. Van hem werd dan ook gezegd dat 'zijn hand zo snel was als zijn oog'.

Herman Bogman koos traditionele onderwerpen: stillevens, bloemstukken, landschappen, stadsgezichten en portretten. In de tentoonstelling waren ook de originele objecten te zien die hij als model gebruikte voor zijn stillevens. Bij de tentoonstelling verscheen een rijk geïllustreerde catalogus.

van 13 december 2016 t/m 14 januari 2017

Kerst in Museum Swaensteyn: antieke kerstboomversiering

In de donkere dagen rond Kerst presenteerden Museum Swaensteyn en Huygens' Hofwijck in het Huygenskwartier in Voorburg twee kersttentoonstellingen. In Huygens' Hofwijck stond de toverlantaarn centraal, één van de uitvindingen van de wereldberoemde wetenschapper Christiaan Huygens, bewoner van Hofwijck. In Museum Swaensteyn werden oude en antieke kerstboomversieringen getoond. Beide musea – en de tuin van de buitenplaats Hofwijck - waren feestelijk verlicht en versierd. Rondom de tentoonstellingen werden verschillende activiteiten georganiseerd voor jong en oud. Kerst in Huygens' Hofwijck en Museum Swaensteyn: Unieke toverlantaarns en antieke kerstboomversiering is van dinsdag te zien.

De kerstexpositie in Swaensteyn omvatte antieke en oude kerstversiering uit verschillende periodes en materialen. Zo waren er rijk versierde kerstboomstandaards, pieken in allerlei soorten en maten en decenniaoude versieringen van glas, plastic en karton te zien. De productie van glazen kerstboomversiering kende na de Tweede Wereldoorlog in Nederland en België een periode van grote bloei. Er waren twaalf sierglasblazerijen actief. Ook aan de opkomst van de kerstboom in Nederland – rond 1850 - werd aandacht worden besteed. De kerstboomversieringen waren afkomstig uit de collecties van twee privéverzamelaars, Susan Witte en Berry Goldenbeld. Op de woensdagmiddagen gaf Susan rondleidingen aan bezoekers, en op zondag 15 januari, de laatste dag van de tentoonstelling, konden bezoekers hun oude kerstboomversiering laten beoordelen.

De tentoonstellingen konden worden bezocht met een combiticket. In samenwerking met rederij De Ooievaart waren er vaararrangementen naar de musea, waarbij onderweg glühwein en erwtensoep werd geserveerd.

4

Publiek, activiteiten & educatie

Museumbezoek

Museum Swaensteyn ontving in 2016 het aantal van 7.100 bezoekers. Dit betreft individueel museumbezoek, deelnemers aan rondleidingen, lezingen en activiteiten. Het museum streeft naar verhoging van de bezoekersaantallen en heeft dat als hoofddoel meegenomen in de toekomstvisie.

Daartoe wordt intensiever samengewerkt met Huygens' Hofwijck en andere cultuurpartners maar ook met MKB Leidschendam-Voorburg. Swaensteyn en Hofwijck gaan samenwerken op het gebied van tentoonstellingen en gaan in de toekomst combikaarten aan bezoekers aanbieden. Ook de opening van het lokale VVV-punt in Museum Swaensteyn, voorzien voor het voorjaar van 2016, zal de toeloop hopelijk doen toenemen.

Voor de individuele bezoeker was Museum Swaensteyn geopend op woensdag, donderdag, vrijdag, zaterdag en zondag van 13.00 tot 17.00 uur. Het museum streeft ernaar de openingstijden in de toekomst te verruimen. Groepen konden ook op andere tijden op aanvraag terecht.

Educatie

Cultuurmenu

In 2015 verzorgde het museum in het kader van het Cultuurmenu lessen voor basisschoolleerlingen uit groep 6 (Romeinenles) en groep 4 (Kunstles). De Kunstles wordt verzorgd door Museum Swaensteyn in samenwerking met de Kunsttuleen Voorburg. De Romeinenles wordt aangeboden door het museum. Vrijwel alle scholen uit de gemeente Leidschendam-Voorburg maken gebruik van het aanbod. Dat betekent dat honderden leerlingen jaarlijks het museum bezoeken.

De educatielessen voor basisscholen worden gegeven door educatievrijwilligers van het museum. Zij worden opgeleid en bijgestaan door de educatiemedewerker. Omdat er vacatures waren, is er actief gezocht naar nieuwe educatievrijwilligers.

De in 2015 vernieuwde les over de Romeinen in Voorburg kon op veel goedkeuring rekenen, zowel van de kinderen, hun leerkrachten en begeleiders.

In samenwerking met het Erfgoedpodium heeft de educatiemedewerker twee nieuwe modules ontwikkeld voor de educatie aan schoolklassen en andere groepen kinderen. Ze gaan over Beeldhouwkunst in de openbare ruimte en over Kerkarchitectuur. In het voorjaar van 2017 zullen ze worden gelanceerd.

Workshops

Van oudsher organiseert Museum Swaensteyn activiteiten voor jong en oud over de Romeinen in Voorburg. Zo ook in het verslagjaar. Op 1 mei, tijdens de landelijke Romeinenweek, vonden er weer allerlei activiteiten plaats.

Hoeveel weegt een helm van een Romeinse soldaat? Gebruikten de Romeinen wc-papier? En welk eten is 'typisch Romeins'? Op die vragen kregen kinderen, in gezelschap van hun ouders of opa en oma, antwoord van een echte Romeinenexpert.

Voor kinderen die liever zelfstandig op ontdekkingsstocht gingen was er het boekje "Terug naar de Romeinen". Het was tijdens de landelijke Romeinenweek van 30 april tot en met 8 mei gratis af te halen bij de kassa van Museum Swaensteyn. Van dat aanbod is veel gebruik gemaakt.

Haagse Museumnacht / Jazz at the Museum

Tijdens de Haagse Museumnacht, op zaterdag 29 oktober, was Museum Swaensteyn 'the place to be' voor jazzliefhebbers. Grootheden als Hermine Deurloo, het Equinox Quintet en Marjorie Barnes verzorgden vanaf 8 uur spetterende optredens. Tussen de acts waren er rondleidingen door het museum, bood 'Wijnhuys Huygens' een wijnproeverij aan en was het mogelijk om even te proeven van de Museumnacht in Huygens' Hofwijck.

Jazz at the Museum is een concept dat in de jaren '50 en '60 bijzonder populair was in de Verenigde Staten. Genieten van sfeervolle én stevige jazz, te midden van klassieke en moderne kunst, met een goed glas wijn, en met vrienden. Het Huygenskwartier Voorburg en Museum Swaensteyn boden de perfecte ambiance daarvoor.

Het programma voor de museumnacht werd opgezet en aangeboden in nauwe samenwerking met Huygens' Hofwijck, waar het publiek een spannende rondleiding kreeg aangeboden door Constantijn en Christiaan Huygens. In de tuin van Hofwijck zwierf een heuse geest rond.

Samen trokken de musea deze nacht ruim 500 bezoekers, wat een veelvoud is van de aantallen in eerdere jaren. Een groot succes dus, dat de volgende jaren zal worden voortgezet.

Rondleidingen

In Swaensteyn werden in 2016 verschillende rondleidingen gegeven door vrijwilligers en door de directie. Ook zijn er vanuit het museum stadsrondleidingen verzorgd.

Museumweek

Het museum participeerde in de landelijke Museumweek.

Cultureel zomerfestival

Huygens' Hofwijck en Museum Swaensteyn presenteerden zich eind augustus samen tijdens het Cultureel Zomerfestival. De stand werd bemand door vrijwilligers van beide musea.

Open Monumentendag

Swaensteyn zette tijdens Open Monumentendag haar deuren open voor bezoekers. Open Monumentendag trok ruim vijfhonderd bezoekers naar het museum.

Cursussen kunstgeschiedenis

Saskia Gras en Lucy Hoving verzorgden in het museum verschillende cursussen kunstgeschiedenis voor een grote groep belangstellenden.

Verhuur

Het in 2014 in het museum geïntroduceerde cultureel ondernemerschap werd in 2016 verder uitgebouwd. De inkomsten uit de zakelijke verhuur vormen een welkome aanvulling op de entreegelden en de gemeentelijke subsidie. De verhuur wordt vrijwel altijd gekoppeld aan een bezoek aan het museum of een rondleiding door het oude centrum van Voorburg. Zo levert het zakelijke bezoek extra museale bezoekers op.

Het Ondernemersfonds van het oude centrum van Voorburg is een van de vaste zakelijke huurders, evenals de gemeente. Het vernieuwde Swaensteyn is een uitstekende locatie voor dit soort bijeenkomsten. Een beamer en andere apparatuur is aanwezig.

De vrijwilligers van Swaensteyn spelen een belangrijke rol in de catering- en verhuuractiviteiten. Zij faciliteren de gebruikers.

5

Erfgoedpodium Leidschendam-Voorburg

Het Erfgoedpodium Leidschendam-Voorburg is in 2015 opgericht op initiatief van Museum Swaensteyn en de gemeente Leidschendam-Voorburg. Alle stichtingen en verenigingen die actief zijn op het gebied van erfgoed, geschiedenis en cultuur in onze gemeente zijn hierin verenigd. Deelnemers aan het Erfgoedpodium zijn: Houtzaagmolen De Salamander, Molen De Vlieger, Erfgoed Leidschendam, Stichting 'Mooi Voorburg', Historische Vereniging Voorburg, Bibliotheek aan de Vliet, Huygens' Hofwijck, Museum Swaensteyn, Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg, Stichting Open Monumentendag Leidschendam-Voorburg, Archeologische Werkgroep Leidschendam-Voorburg, Oude Kerk Voorburg, Stichting Vrienden van het Carillon te Voorburg, Begraafplaats Wilsveen en Boerderij Essesteijn.

Uit de groep is een kerngroep samengesteld die de vergaderingen voorbereidt. Hierin hebben de volgende partijen zitting: Museum Swaensteyn, Huygens' Hofwijck, Houtzaagmolen De Salamander, Molen De Vlieger, Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Het Erfgoedpodium kwam in 2016 vijf keer bij elkaar voor overleg. Eind 2016 waren de volgende instellingen lid: Museum Swaensteyn, Huygens' Hofwijck, Houtzaagmolen De Salamander, Molen De Vlieger, Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg, Erfgoed Leidschendam, Stichting Open Monumentendag, Historische Vereniging Voorburg, Archeologische Werkgroep Leidschendam-Voorburg, Stichting "Mooi Voorburg", Bibliotheek aan de Vliet, Gemeente Leidschendam-Voorburg, Stichting Vrienden van het Carillon, Begraafplaats Wilsveen, Boerderij Essesteijn, Oude Kerk Voorburg.

Eerste Erfgoeddag: Schatten aan de Vliet

Het Erfgoedpodium organiseerde op zaterdag 6 april de eerste lokale Erfgoeddag. Alle erfgoedpartners werkten mee aan een mooi en verrassend programma, waarbij inwoners van Leidschendam-Voorburg en daarbuiten kennis konden maken met ons lokale erfgoed. Het was tevens de opening van het toeristische- en het vaarseizoen in Leidschendam-Voorburg, in samenwerking met de Samenwerkende Watersport Leidschendam-Voorburg en het MKB. Onder de titel 'Schaten aan de Vliet' was een afwisselend programma samengesteld voor jong en oud. Zo waren er tijdens de eerste Erfgoeddag onder meer stadswandelingen, rondleidingen, familieworkshops, schilderworkshops, tentoonstellingen en tochtjes op de Vliet.

Houtzaagmolen De Salamander, Museum Swaensteyn, Molen De Vlieger, Huygens' Hofwijck, Stichting 'Mooi Voorburg', Erfgoed Leidschendam en veel andere partners hebben die dag hun beste beentje voor. Zo kon men op Huygens' Hofwijck in de huid van Constantijn en Christiaan Huygens kruipen. In de Oude Kerk speelde het carillon en werden schilderworkshops gegeven. Bij Houtzaagmolen De Salamander was een

houtbewerkingsworkshop, Molen De Vlieger presenteerde een puzzelwandeling. En de Vereniging Erfgoed Leidschendam toonde een foto-expositie. Een historische bus én boten op de Vliet verbonden de verschillende locaties.

Tijdens de Erfgoeddag werd het nieuwe VVV-punt in Museum Swaensteyn geopend.

6

Romeinen aan de Vliet

In 2015 heeft de directie van Museum Swaensteyn een ambitieus project op de rails gezet: Romeinen aan de Vliet. Hierin gaat Museum Swaensteyn in samenwerking met de gemeente Leidschendam-Voorburg en de gemeente Voorschoten aan de slag om het volgende te realiseren:

- 1) Planontwikkeling voor een betere beleving van Forum Hadriani en het Kanaal van Corbulo;
- 2) Fysieke presentatie Forum Hadriani en Romeinen aan de Vliet in Museum Swaensteyn;
- 3) Website en digitale ontsluiting van archeologische informatie over de Romeinen in Leidschendam-Voorburg en Voorschoten voor een breed publiek.

In 2016 werd de subsidie hiervoor toegekend.

In het verslagjaar werd voor dit project overleg gevoerd met de verschillende partners. Voor de uitvoering van de werkzaamheden werd, in verband met de onzekerheid van een mogelijke verhuizing van Museum Swaensteyn naar Huize Swaensteyn, een half jaar uitstel aangevraagd en gekregen. Het project zal daarom in 2017 worden gerealiseerd.

7

Het Nieuwe Swaensteyn

In het verslagjaar werd hard gewerkt aan een toekomstvisie voor het museum. Die werd door directie en bestuur geformuleerd en vastgesteld, en vervolgens in tal van gremia gepresenteerd. Er waren meerdere inspraakmomenten in de gemeenteraad, eind oktober vond een druk bezochte informatieavond plaats in het museum en in samenwerking met Jacques van Herten van Midvliet TV werd een film gemaakt waarin de directie in beeld bracht hoe het nieuwe museum eruit zou kunnen zijn.

In de toekomstvisie worden duidelijke keuzes gemaakt met betrekking tot de toekomstige positionering van het museum. Die wordt bijgesteld en aangescherpt.

De belangrijkste historische, culturele en artistieke troeven van Leidschendam-Voorburg worden de pijlers onder de nieuwe positionering van Museum Swaensteyn.

- Romeinen aan de Vliet
- Denkers van de Gouden Eeuw
- Drie eeuwen Oranje in Voorburg
- Beeldende kunst

Romeinen aan de Vliet / Forum Hadriani & het Kanaal van Corbulo

Tweeduizend jaar geleden, in de Romeinse tijd, bevond zich op het huidige gebied van Voorburg een bloeiend bestuurs- en handelscentrum: de plaats Forum Hadriani. Het was de enige stad van enige omvang in Noordwest Nederland en de meest westelijke stad van het Romeinse rijk. Forum Hadriani bezat een badhuis, een tempelcomplex en een bestrate hoofdweg. Er werden markten gehouden, er was een haven die toegang gaf tot het kanaal van Corbulo en er was een wal die de importantie van de stad weerspiegelde.

Het verleden van deze stad heeft ons al meer dan tweehonderd jaar gefascineerd. De opgravingen waarbij Forum Hadriani aan het begin van de 19e eeuw werd herontdekt droegen bij aan de ontwikkeling van de archeologie als wetenschap in Nederland. Nog altijd worden vondsten gedaan. Het beeld dat wij hebben van Forum Hadriani wordt voortdurend bijgesteld.

Maar tegelijkertijd zijn Forum Hadriani en ook het kanaal van Corbulo op dit moment niet duidelijk zichtbaar. Er is veel informatie beschikbaar maar die is niet toegankelijk voor het publiek. En de waardevolle archeologische restanten van Forum Hadriani bevinden zich onder het huidige rijksmonument Park Arentsburg in Voorburg. Dat wil zeggen onder de grond, bezoekers zien er niets van.

Museum Swaensteyn heeft nu, gesteund door de gemeente Leidschendam-Voorburg en de gemeente Voorschoten, het initiatief genomen om Forum Hadriani en het verhaal van de Romeinen zichtbaar te maken in de openbare ruimte. De provincie Zuid-Holland heeft in het kader van de Erfgoedlijn Limes een subsidie beschikbaar gesteld om een masterplan te ontwikkelen. De Romeinen aan de Vliet beter zichtbaar: nu nog een droom, straks de realiteit.

De provincie Zuid-Holland heeft tevens een ruim bedrag beschikbaar gesteld voor een moderne museale presentatie over de Romeinen aan de Vliet in Museum Swaensteyn. In het huidige Museum Swaensteyn meet de Romeinenkamer 4 bij 5 meter. Daarin realiseer je

geen presentatie die indruk maakt. In Huize Swaensteyn is er voor de Romeinen vier keer zoveel ruimte beschikbaar, waarin wél een voor jong en oud aansprekende presentatie kan worden neergezet.

De Erfgoedlijn Limes, waaraan de provincie Zuid-Holland sinds enkele jaren veel subsidie geeft, is opgezet om projecten te realiseren langs de voormalige noordelijke Romeinse grens. De stip op de horizon is daarbij het jaar 2020, waarin de UNESCO beslist of de Nederlandse Limes een Werelderfgoed wordt. Als dat lukt, heeft Leidschendam-Voorburg met Romeinen aan de Vliet een werelderfgoed locatie binnen de grenzen.

Denkers van de Gouden Eeuw / Baruch Spinoza & Christiaan Huygens

De 17e-eeuwse filosoof Baruch Spinoza (1632-1677) heeft een eigen venster in de Historische Canon van Nederland. Hij vertegenwoordigt daarin de filosofie in de Gouden Eeuw. Hij is daarmee de evenknie van Christiaan Huygens, die eveneens een eigen venster heeft in de canon en daarmee de wetenschap in de Gouden Eeuw vertegenwoordigt. Spinoza is zonder meer de bekendste filosoof van Nederland én een filosoof wiens ideeën tot ver over de grenzen invloed hebben gehad.

Spinoza woonde van 1663 tot 1669/71 in Voorburg. Zijn huis stond in de Kerkstraat. Omdat het beroep van filosoof een onzeker inkomen genereerde, sleep hij als bijverdienste brillenglazen en lenzen voor microscopen. Dat laatste bracht hem in contact met de eveneens in Voorburg wonende Christiaan Huygens.

Het hoofdwerk van Spinoza is de 'Ethica' (voluit Ethica Ordine Geometrico Demonstrata, oftewel "op wiskundige wijze uiteengezet"), een tractaat over de houding van de mens tegenover het lijden. Aan dat boek, dat grote invloed heeft gehad op latere filosofen en denkers, schreef Spinoza in de Voorburgse Kerkstraat.

Aandacht besteden aan Baruch Spinoza lijkt wellicht niet het spannendste onderdeel van een museale presentatie. Maar als je als Voorburg, en op slechts 300 meter afstand van Museum Swaensteyn, ook beschikt over Huygens' Hofwijck en Christiaan Huygens, heb je als gemeente zowel de wetenschapsgeschiedenis als de filosofie van de Gouden Eeuw in handen. Dus de 'Denkers van de Gouden Eeuw'. Dat is een klein, maar serieus stuk stadspromotie.

Drie eeuwen Oranje in Voorburg / Van Constantijn tot Marianne

Huygens' Hofwijck is het verhaal van Constantijn Huygens, gedurende 62 jaar secretaris en raadsheer van de prinsen van Oranje. In Museum Swaensteyn vertellen we het verhaal van prinses Marianne, de dochter van koning Willem I die als een moderne vrouw haar eigen levenspad uitstippelde. En in de 18e eeuw, nu nog onzichtbaar, kozen de stadhouders Willem IV en Willem V Voorburg als een van hun woonsteden. Dat verhaal over de 18e eeuwse Oranje's wordt aan de museale presentatie toegevoegd, het verhaal van Marianne wordt versterkt met nieuwe aanwinsten en bruiklenen, en de drie onderdelen worden daarna in de markt gezet als 'Van Constantijn tot Marianne: Drie eeuwen Oranje in Voorburg'.

De doelgroep zijn de honderdduizenden dagtoeristen die jaarlijks naar Den Haag komen voor een stukje Oranjebeleving. Maar afgezien van een incidentele openstelling van een paleis zijn daar slechts de facades van paleizen te bewonderen. In samenwerking met Marketing Den Haag en het Haags Historisch Museum zullen we die doelgroep het Voorburgse arrangement aanbieden. Wij denken dat dit voor beide musea én het Huygenskwartier een versterking van het imago en een verbetering van het bezoek betekent.

Beeldende kunst / Voorburg kunstenaarsdorp

Van oudsher is Voorburg een dorp geweest waar kunstenaars zich vestigden. Het lag dicht bij Den Haag, met al zijn musea, de academie voor beeldende kunsten rijke artistieke leven, maar had de sfeer van een chique dorp in het groen. Waar de huurprijzen voor woningen en ateliers lager waren dan in Den Haag. De hoogtijdagen van Voorburg als kunstenaarsdorp lagen tussen 1920 en 1970. Met voor de oorlog veel schilders, na de oorlog een grote kolonie beeldhouwers. Maar ook vandaag de dag wonen nog steeds relatief veel kunstenaars in Voorburg en ook in Leidschendam.

Dit imago blazen we nieuw leven in. Het is het uitgangspunt voor een versterking van de permanente collectie door middel van langdurige bruiklenen van andere musea van kunstwerken van deze kunstenaars. Maar ook van tijdelijke tentoonstellingen van hun werk. En van tentoonstellingen van jonge kunstenaars van nu, uit Voorburg, Leidschendam en de wijdere regio.

8

Communicatie & PR

Het draagvlak voor het museum wordt gelukkig steeds groter. De niet aflatende stroom aan positieve publiciteit voor het museum in de plaatselijke en regionale pers heeft daar zeker aan bijgedragen. Er verschenen tientallen artikelen in onder meer AD/Haagsche Courant, De Telegraaf, De Voorburgse Courant/De Leidschendammer, Het Krantje en andere kranten. Ook was er veel aandacht voor het museum op de andere media. De nieuwe marketing en communicatiestrategie (overigens volledig gericht op free publicity) en de sterkere positionering van het museum hebben gewerkt. Er kwamen een nieuwe museumfolder, flyers, een tentoonstellingskrant en posters. Er werden filmpjes gemaakt in samenwerking met RTV Midvliet. Het museum heeft de band met het publiek en alle stakeholders geïntensiveerd en dat heeft resultaat opgeleverd. Door een actief communicatiebeleid, een persoonlijke aanpak en een breed netwerk binnen de journalistiek is het rendement heel hoog.

Website, Social Media en ICT

De website van Swaensteyn is geheel vernieuwd. Deze ziet er aantrekkelijk uit en functioneert als een mooi visitekaartje voor het museum. De lokale VVV en het Erfgoedpodium hebben ook een plek gekregen op de website.

De vormgeving van de website is identiek aan die van Huygens' Hofwijck, met als onderscheid een andere signaalkleur.

De in 2015 geïnstalleerde nieuwe ICT functioneert prima. Omdat deze tegelijk is geïmplementeerd bij Museum Swaensteyn en Huygens' Hofwijck maakt ook dit de samenwerking overzichtelijker.

Museum Swaensteyn zet actief facebook en twitter in om de doelgroep te bereiken en te laten participeren. Deze social media zijn in 2015 vaker en gericht ingezet.

VVV-vestiging in Museum Swaensteyn geopend

Op zaterdag 16 april werd onder grote belangstelling de VVV geopend in Museum Swaensteyn. De nieuwe VVV vestiging biedt inwoners en toeristen informatie over de vele bezienswaardigheden in Voorburg, Leidschendam en omgeving. De VVV vestiging heeft een touchscreen waarmee bezoekers gemakkelijk hun weg kunnen vinden naar onder meer Huygens' Hofwijck, de molens, de Sluis en Stompwijk. Ook biedt de VVV folders en brochures over van alles wat er in de gemeente te doen is..

De opening van de VVV vond plaats tijdens de eerste Erfgoeddag. Tijdens de opening van de VVV werd ook het logo van het Erfgoedpodium gepresenteerd.

De in 2014 als toeristisch informatiepunt geopende service voorziet heel duidelijk in een behoefte. De activiteiten worden dan ook gestaag uitgebreid. Het probleem dat de VVV alleen toegankelijk was tijdens openingsuren van het museum is deels opgelost door

bezoekers actief te wijzen op de mogelijkheid om buiten openingsuren maar binnen kantooruren van het museum toch aan te bellen. De aanwezige vrijwilliger of medewerker verricht dan de dienstverlening. Desondanks blijven we streven naar een verruiming van de openingsuren van het museum, maar dat is alleen mogelijk bij een toename van het aantal vrijwilligers.

Relatiemanagement en samenwerking

Museum Swaensteyn heeft de banden met verschillende (culturele) instellingen en organisaties aangehaald. Swaensteyn werkt samen met tal van culturele en niet-culturele organisaties, zoals de media, het bedrijfsleven, de fondsen, de gemeente en scholen. Het museum wil graag een verbindende rol spelen in kunst- en culturele leven in Leidschendam-Voorburg.

De directie van het museum participeert in meerdere stichtingen en overlegorganen. Janelle Moerman is lid van de sectie Historische Musea en heeft zitting in de klankbordgroep Museumkaart, beide van de Museumvereniging. Daarnaast is zij vice-voorzitter van de Stichting Christiaan Huygensprijs. Ook is zij bestuurslid van De Frans Mortelmans Stichting. Peter van der Ploeg neemt deel aan de erfgoedtafels Limes en de erfgoedtafel Landgoederenzone van de provincie Zuid-Holland.

9

Mensen en organisatie

Museum Swaensteyn zou niet kunnen functioneren op de manier waarop het doet zonder de belangloze, enthousiaste en vooral betrokken wijze waarop de vrijwilligers zich inzetten voor het museum. In het verslagjaar was dit wederom het geval. Wij, bestuur en directie, willen hen daarvoor op deze plek onze dank betuigen.

Bestuur

Het bestuur van de Stichting Museum Swaensteyn bestaat eind 2016 uit:

Wang Choy voorzitter

Ir. Guido Bennebroek vice-voorzitter

Gilbert Croqué penningmeeste

Agnes Jelsma-De Boer secretaris

Rik van Koetsveld lid

Het bestuur vergaderde in het verslagjaar zesmaal.

Governance Code Cultuur

Museum Swaensteyn hanteert de Governance Code Cultuur. De Governance Code Cultuur is een instrument voor goed bestuur en toezicht in de cultuursector.

Personeel

De staf bestaat eind 2016 uit:

drs. Janelle Moerman directeur (0,3 fte, tot 31 december))

drs. Peter van der Ploeg directeur (0.3 fte)

Karliën Ritter Allround Office Manager (1 fte)

Tanja Pulles administratief medewerker (0,2 fte)

Janneke van Wijk educatief medewerker (0,15 fte)

De medewerkers Allround Office Manager, administratief medewerker en educatief medewerker zijn in het verslagjaar in dezelfde functie ook werkzaam geweest voor Huygens' Hofwijck.

Vrijwilligers

De bijna 50 vrijwilligers van Museum Swaensteyn vormen een belangrijk deel van het kapitaal van het museum. Zij draaien kassadiensten, begeleiden ontvangsten, geven lessen aan leerlingen en klussen in het museum. Museum Swaensteyn beschikt over een vrijwilligersbeleid en een vrijwilligersstatuut. De vrijwilligers ontvangen geen betaling of onkostenvergoeding voor hun werk, wel kunnen zij deel nemen aan cursussen en zijn er informatieve bijeenkomsten die worden afgesloten met een drankje. Ook ontvingen de vrijwilligers dit jaar een kerstpakket en was er het jaarlijkse uitje. De directie bedankte daar de vrijwilligers voor hun enorme inzet, betrokkenheid en enthousiasme. Zonder de vrijwilligers is het niet mogelijk om Museum Swaensteyn te laten draaien.

In het verslagjaar vonden zeven vrijwilligersbijeenkomsten plaats, waarop bestuur en directie de vrijwilligers informeerden

Aan het eind van het verslagjaar maakten de volgende vrijwilligers deel uit van het team:

Henk Appeldooren
Rob Barnhoorn
Loes Beuk
Jan Bierhuis
Clara Brakel
Hans Brandhorst
Anja de Bruijn
Anne-Claire van der Burg
Ardi Dieleman
Robert Egeter van Kuijck
Yvonne Fricke-Assche
Liesbeth Hout- van der Neut
Fia Jungschläger
Helen Kokshoorn
Frank Koning
Els Kuiper
Hetty Matthiesen
Riet Meulenbroek
Gerard Meulenbroek
Jaap van Oostveen
Inge Ruiten
Marion Rusman
Ingrid Schaafsma
Lilian Schipper
Frans Schoevaars
Mieke Schuijt
Annika Secker
Marina Snijders- van Eijk
Henneke van der Spek
Hannie Straver-Allard
Auke Tuizenga
Rob van Veen
Martin Verschoor
Jan de Vries
Otto Werner
Iet Wijbenga Crane
Jolanda Zonderop
Thea van Zwieteren

Gebouw

Na de grote verbouwing in 2013 en de kleinere aanpassingen in 2014 is er in het verslagjaar uitsluitend lopend onderhoud gepleegd door de groep technische vrijwilligers. In opdracht

van de gemeente is zijn meerdere keren reparaties uitgevoerd om lekkages aan de ramen op de eerste verdieping en in de Tuinzaal te verhelpen.

De staat van het dak baart nog steeds zorgen. Bij hevige regenval lekt het op de zolder.

Giften aan Museum Swaensteyn

Museum Swaensteyn en de Stichting Museum Swaensteyn zijn door de Belastingdienst aangemerkt als Culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (Culturele ANBI). Giften, legaten of erfstellingen zijn voor Museum Swaensteyn vrij van schenk- en erfbelasting.

Sponsors en fondsen Museum Swaensteyn

Het museum ontving in 2016 subsidie van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Deze subsidie vormt de basis voor de exploitatie van het museum.

Daarnaast ontvangt het museum inkomsten uit de donaties van de donateurs van het Museum. Wij zijn de donateurs zeer erkentelijk voor hun structurele en incidentele bijdragen.

Fonds 1818 heeft in 2016 voor het derde jaar op rij een heel belangrijke financiële bijdrage geleverd aan de professionalisering en vernieuwing van Museum Swaensteyn. Dat was in 2016 voor het laatst. Op deze plek willen bestuur en directie graag hun grote dank uitspreken aan Fonds 1818. De genereuze bijdrage van het fonds heeft het mogelijk gemaakt de museale organisatie te professionaliseren en een toekomstvisie te ontwikkelen.

Museum Swaensteyn

Adres

Herenstraat 101

2271 CC Voorburg

tel: 070 386 1673

info@swaensteyn.nl

www.swaensteyn.nl

Of volg ons via facebook en twitter

Donateurschap

Het donateurschap van Museum Swaensteyn bedraagt tenminste € 35,- per jaar.

Aanmelden als donateur kan via www.swaensteyn.nl

Openingstijden

Woensdag, donderdag, vrijdag, zaterdag en zondag van 13:00 uur tot 17:00 uur.

Alle feestdagen gesloten.

Toegangsprijzen

Volwassenen € 6,-

Kinderen van 6 t/m 18 jaar € 3,-

CJP € 3,-

Ooievaarspas € 3,-

Museumkaart gratis

Donateurs gratis

Bereikbaarheid

Museum Swaensteyn is uitstekend bereikbaar met de auto of met het openbaar vervoer.

Museum Swaensteyn ligt 300 meter van Station Voorburg. Parkeren kan onder het viaduct aan het Stationsplein.